

Zondag 2 maart 2025

Achtste zondag door het jaar

Lezingen: Jezus Sirach 27, 4-7; Lucas 6, 39-45

Inleiding

Het evangelie vandaag betreft een deel uit de Veldrede van Lucas. De Veldrede is een verkorte versie van de Bergrede van Matteüs. Het verschil is dat Jezus van de berg is afgedaald en op een open vlakte een grote menigte mensen toe spreekt. De Veldrede wordt ook wel het hart van het Lucas evangelie genoemd⁽¹⁾.

Jezus spreekt hier niet alleen over morele lessen, maar raakt een diepere waarheid: ons vermogen om werkelijk te zien, zowel onszelf als de werkelijkheid. Bij lezing ervan kan er iets in ons worden aangesproken, iets wat ons menszijn raakt.

In de eerste lezing wordt ons menszijn ook aangesproken. Jezus Sirach waarschuwt voor de gevaren in ons dagelijks leven, zoals in het economische verkeer tussen mensen. Hij wijst op het belang van recht en rechtvaardigheid.

Overweging

De evangelielezing gaat vandaag over blindheid, onze blindheid. Hierbij gaat het niet om onze ogen en ermee kunnen zien, maar om ons verstand en het inzien. We zijn allen in zekere zin blind, lijkt Lucas te willen zeggen. En die blindheid heeft onder andere te maken met het hebben van een oordeel over andere mensen.

Op het internet zijn daarvan intrigerende voorbeelden te zien. Zo zie je bijvoorbeeld een oudere, kwetsbare man met een mooi horloge die door een arme straat in een stad loopt. Niet ver achter hem slentert een sjofel geklede jonge man met grote capuchon over zijn hoofd, zodat je zijn gezicht niet ziet. De oudere man komt bij een portiek en op dat moment sprint de jonge man naar voren en trekt de oude man in de portiek. Wat zou daar gebeuren?

Het volgende filmfragment gaat over hetzelfde gebeurtenis, maar is vanuit een andere hoek genomen. Je ziet de twee mannen lopen en op dat moment valt een grote bouwsteiger om. De jonge man ziet dat en redt de oude man door hem in de portiek te trekken. Het filmpje is bedoeld om vragen op te roepen over het hebben van een vooroordeel.

Nu is ons brein van nature ingesteld op het registreren van gevaar, op overleven. Een snelle beweging zoals die van de jongeman trekt de aandacht. Intuïtief schatten we de jongeman als gevaarlijker in dan de oude man. Misschien is het hebben van een oordeel wel tienduizenden jaren verweven met ons menselijke bestaan waarin we ons afzetten tegen 'vreemden'.

Wellicht gebeurt het vanuit angst. En angst leidt veelal tot zwart-wit denken. In wij en zij. Goed of kwaad. Een instinctief gegeven. Maar daar hoeven wij niet aan toe te geven. Wij mensen zijn ook uitgerust met een goed verstand. En daar doet Lucas dan ook een beroep op.

Hadden we bijvoorbeeld een vooroordeel over de jonge man met de capuchon, toen hij achter de oude man slenterde? Voelden we ons verbonden met de jonge man of zagen we hem als 'anders', iemand waar wat op is aan te merken? Hoe snel hebben we al een eerste oordeel over mensen en waarop baseren we dat? Op kleding? Huidskleur of nationaliteit? Man, vrouw? Zichtbare sieraden? Ons oordeel heeft weinig nodig om vooraf al gevormd te worden.

Er is een verschil tussen het hebben van een oordeel en het hebben van een mening. Een mening kan een persoonlijke interpretatie van iets zijn. "Ik vind dit schilderij mooi". Een mening kan open zijn en ruimte laten voor andere perspectieven. Oordelen gaat een stap verder. Het impliceert vaak een definitieve uitspraak, bijvoorbeeld "deze muziek *is* slecht" of "Hij *is* een slecht mens omdat hij oneerlijk was". Een oordeel kan gesloten en hard zijn, zonder ruimte voor groei en begrip. Het plaatst iemand in een hokje en laat geen ruimte voor nuance. Een oordeel pretendeert de waarheid te zijn, de wijsheid in pacht te hebben. Een belangrijk verschil tussen mening en oordeel zit in openheid versus beslotenheid of afsluiting.

Jezus oordeelde niet. In het evangelie roept Lucas ook op om niet te oordelen. Je mag een mening hebben maar oordeel niet.

Het is een beroep om niet meteen toe te geven aan je reflex tot oordelen. Juist in deze tijd van radicaliseren is het belangrijk dat te blijven doen. Radicaliseren leidt tot oogkleppen op en minder de andere kant willen zien. Het doet een extra beroep op ons om ons in te spannen. Ons inspannen, bijvoorbeeld op de volgende drie manieren.

Ten eerste, open blijven staan voor de ander en de bereidheid hebben om te luisteren. We zijn immers allemaal kinderen van de aarde, voortgekomen uit dezelfde bron, dezelfde schepping, geroepen om in vrede te leven.

Ten tweede, bescheiden zijn. Proberen onze eigen blindheid te zien. Door goed te luisteren wordt misschien zichtbaar waar ook onze eigen blindheid ligt. Welke balk in onze eigen ogen rust waardoor we dingen niet zien.

Zoals met betrekking tot mensen met een ander geloof, bijvoorbeeld de Islam; ook zij wijzen op het grote belang van barmhartigheid. Vaak kijken we met een westerse bril en zien vooral veel culturele verschillen en hebben weinig ook voor belangrijke overeenkomsten. Het evangelie stelt ons vandaag de belangrijke vraag: waar zijn we zelf blind voor?

Ten derde, de nuance zoeken. Goed luisteren naar de ander leidt misschien tot meer begrip voor wat hij of zij werkelijk bedoelt en waar zijn of haar behoeftes liggen.

Natasja van Weezel beschrijft in haar boekje met de titel “hoe houd je je hart zacht” haar dagelijkse inspanning (2). Als joodse vrouw, opgegroeid in Nederland, met warme herinneringen aan een veilig Israël, wordt ze in de huidige gepolariseerde werkelijkheid haast gedwongen om of voor Israël of voor Palestina te kiezen. Ze zoekt steeds weer naar de nuance, naar een verbindende positie in het midden. Zo neemt ze zowel deel aan een pro-Palestijnse als een pro-Israël demonstratie. Ze volgt alle pro- en contra meningen op de sociale media en luistert naar de verschillende meningen. Ze blijft in die zin weg van een oordeel. De positie tussen twee vuren heeft voor haar zijn prijs: ze kwam in aanraking met heftig antisemitisme, ontving bedreigingen en verloor joodse vriendschappen. Toch is er voor haar geen andere weg. Ze blijft streven naar wederzijds begrip en naar het erkennen van elkaars menselijkheid.

Een mooi moment in de afgelopen moeilijke periode was dat ze in de kindercrèche een Islamitisch jongetje samen met haar zoontje op schoot nam. De kinderen waren onrustig. Voor de twee kinderen zong ze zachtjes een liedje en ze genoten van dit bijzondere moment. Soms kan het goed zijn voor volwassenen om je als een kind open te stellen voor schoonheid. Het ontspant en kan nieuw perspectief geven.

Een schrijver uit Israël, Amoz Oz, was realistisch. Ook hij had eenzelfde krachtige wil en zei: we zullen misschien nooit vrienden worden met de Palestijnen, daarvoor is er te veel gebeurd. Maar we moeten blijven proberen om als goede burens met elkaar om te gaan.

Tot slot, niet oordelen is 1 kant van de medaille, de andere kant is: Geef elk mens een gelijke kans. Juist in een tijd van polarisatie is het belangrijk mensen niet uit te sluiten, vooral diegenen die uiterlijk ‘anders’ zijn dan wij zelf. Als we ons niet laten leiden door uiterlijkheden, maar vanuit ons hart op zoek gaan naar hun innerlijk - *het goddelijk licht in de ander zoeken* - dan wordt de afstand kleiner en is de kans groter om samen in dat licht te staan.

Hyleco Nauta

Inspiratie:

- 1- Kerugma 2001 (Counet)
- 2- Hoe houd je je hart zacht, Natasja van Weezel

